

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

مدرسه علمیه حضرت فاطمه (س) شهرستان تهران

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان

تقیه و لزوم بکارگیری آن در تعامل مسلمین

استاد راهنما

سرکارخانم موسوی

تهیه و تنظیم

فرزانه بابایی

خرداد ماه ۱۳۹۴

«تحمیدیه»

الحمدُ لله الذي جعلنا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بولايه علي بن ابي طالب - عليه السلام -

ستایش بی پایان از آن خداوندی که دست کوتاه ما انسانهای خاکی را به ریسمان نورانی هدایت انبیاء

و اولیای خویش متصل نمود.»

تقدیم به :

ساحت مقدس امیرالمومنین، علی بن ابی طالب - علیه السلام -

که ابواب علم و دانش، از برکات وجود مقدسش بر قلوب عالمان راستین مفتوح است.

و انوار عنایات و هدایاتش بر وجود عاشقان و طالبان حق و حقیقت راهنما گشته است.

«نتوان وصف تو گفتن که تو در وصف نگنجی»

تقدیر و تشکر:

از پدر و مادرم، دو وجود نازنینی که همواره پشت و پناه زندگی‌ام بوده‌اند،
از همسر عزیزم و مهربانم، تنها یاور و تکیه‌گاهم، که در تمام مدت تحصیل با همراهی و همدلی،
انگیزه تلاش‌هایم گردید، و دو فرزند دلبندم که صبورانه مادر را همراهی کردند
صمیمانه‌ترین تشکر و سپاس را می‌نمایم.

از مدیریت محترم حوزه، سرکار خانم جان نثاری که وجود خویش را وقف علم و دانش نموده‌اند،
از استاد راهنمای عزیزم، سرکار خانم موسوی که با زحمات فراوان خود، دلسوزانه راهنمای راهم بودند،
و سرکار خانم آقامیری معاونت پژوهش و تمامی کسانی که در به ثمر رسیدن این پژوهش تلاش‌های
بسیار نمودند تشکر و سپاسگزاری می‌نمایم.

چکیده:

تقیه و لزوم بکارگیری آن در تعامل مسلمین، یکی از مباحثی بوده که در بین مفسران، متکلمان و فقیهان مسلمان همواره مورد بحث قرار گرفته است و دیدگاههای متفاوتی نسبت به آن مطرح شده است.

صاحب نظران مسلمان در مورد اصل تقیه و تعریف آن با یکدیگر متفق بوده ولی در تطبیق مفهوم تقیه بر مصادیق موجود، اختلاف نظرهایی بین علمای شیعه و اهل سنت دیده شده است.

علمای شیعه تقیه را دسته‌بندی نموده و در موارد خاصی مثل قتل افراد حرام دانسته‌اند، اما علمای اهل سنت در این موارد نیز قائل به جواز گردیده‌اند. از آنجا که این اختلاف دیدگاهها در تعامل اجتماعی مسلمانان ظاهر می‌شوند، می‌توانند باعث اختلاف و تفرقه بین مسلمانان شده موجب سوء استفاده دشمنان اسلام گردند. امام خمینی - رحمه الله علیه - از بزرگترین نظریه‌پردازان فقه اسلامی، مفهومی به نام «تقیه مداراتی» را که قبلاً توسط علمای قبل از ایشان به صورت مختصر عنوان شده بود، مطرح نموده، به تفصیل پیرامون آن سخن گفتند و تقیه مداراتی را برای حفظ اتحاد مسلمانان بسیار ضروری دانسته‌اند.

از آنجا که عده‌ای از نویسندگان غربی و اهل تسنن مغرضانه از عنوان تقیه استفاده کرده‌اند و آن را سند نفاق شیعیان دانسته‌اند، بررسی دقیق منابع اسلامی نشان داده است فریقین، در اصل موضوع «تقیه» با هم متحد بوده و تقیه مداراتی می‌تواند به عنوان راه حلی برای اتحاد مسلمانان به کار برده شود.

این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی بوده و روش جمع‌آوری اطلاعات در آن روش کتابخانه‌ای و منابع بکار رفته در آن منابع و حیانی و اسناد و مدارک فقهی بوده است.

کلید واژه : تقیه، تعامل، تعامل مسلمین، تقیه مداراتی.

منابع و مأخذ :

١- قرآن كريم

٢- فاضل لنكراني ، محمد، تقيه مداراتي، تهران، انتشارات سازمان حج و اوقاف، ١٣٦٥.

- راغب اصفهاني ، حسين بن محمد، المفردات في غريب القرآن، دمشق، بيروت، دارالعلم و دار الشافيه، ١٤١٢.

- ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، بيروت، دار صادر، ١٤١٤.

- فيروزآبادي، اسماعيل بن حماد، قاموس المحيط، بيروت، موسسه الرساله، ١٤١٢.

- الحسيني الزبيدي، سيدمحمد مرتضى، تاج العروس من الجواهر القاموس، تحقيق ابراهيم التريزي، بيروت، دار احياء التراث العربى، ١٣٩٦.

- العكبرى الشيخ المفيد، محمد بن النعمان ابن المعلم ابى عبدالله، تصحيح اعتقادات الاماميه، تحقيق حسين درگاهي، بيروت، دارالمفيد الطباعة و النشر و التاريخ، ١٤١٤.

- الطبرسي ، امين الاسلام ابى على الفضل بن الحسن، مجمع البيان فى تفسير القرآن، تحقيق لجنه من العلما و المحققين الاخصائيين، بيروت، لبنان، موسسه الاعلى للمطبوعات، ١٤١٥.

- مكى العاملى ، ابى عبدالله محمد بن المعروف بالشهيد الاول، القواعد و الفوائد فى الفقه و الاصول و العربيه، تحقيق سيد عبدالهادى الحكيم، قم، منشورات المكتبة المفيد، ١٤١٥.

- الكركي، المحقق الثانى الشيخ على بن الحسين، رسائل المحقق الكركي، تحقيق الشيخ محمد الحسون، اشراف: السيد محمود المرعشى، قم، مكتبة آيت الله العظمى المرعشى النجفى، ١٤٠٩.

- الانصارى، الشيخ المرتضى، التقيه، تحقيق الشيخ فارس الحسون، قم، موسسه قائم آل محمد (عج)، ١٤١٢.

- الموسوی البجنوردی، السید محمد حسن، القواعد الفقہیہ، تحقیق مہدی المہریزی، محمدحسین الدرایتی، قم، نشر الہادی، ۱۴۱۹.
- السرخسی، شمس الدین ابوبکر محمد ابن ابی سهل، المبسوط، بیروت، دار المعرفة، ۱۳۸۴.
- العسقلانی، احمد بن علی بن حجر ابوالفضل، فتح الباری بشرح صحیح البخاری، تحقیق محب الدین الخطیب، بیروت، دارالمعرفة، ۱۴۰۴.
- آلوسی، سید محمود، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، تحقیق علی عبدالباری عطیہ، بیروت، دارالکتب العلمیہ، ۱۴۱۵.
- ابوحیان المالکی، بحرالمحیط، بیروت، دارالاحیاء التراث العربیہ، ۱۴۱۲.
- فرغانی، الحنفی، فتاوی قاضیخان، بیروت، دارالاحیاء التراث العربیہ، ۱۴۰۶.
- ابن قدامہ، الحنبلی، المغنی، قاہرہ، دارالکتب العلمیہ، ۱۴۰۵.
- رضا، محمدرشید، تفسیر القرآن الحکیم الشہیر بتفسیر المنار، بیروت، دارالعلم، ۱۳۶۶.
- الطبرسی، فضل بن الحسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، قم، انتشارات اسوہ، ۱۳۸۴.
- ابن العربی، محمد بن عبداللہ بن ابوبکر، احکام القرآن، بیروت، دارالکتب العلمیہ، ۱۴۱۲.
- طباطبائی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعہ مدرسین حوزہ علمیہ، ۱۴۱۷.
- سیوطی، جلال الدین، الدر المنثور فی تفسیر المأثور، قم، انتشارات کتابخانہ آیت اللہ مرعشی نجفی، ۱۴۰۴.
- الطبرسی، فضل بن الحسن، ترجمع مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق گروہی از مترجمان، تہران، انتشارات فراہانی، ۱۳۶۰.

- الفيض كاشاني، المولى محسن، تفسير الصافي، تحقيق سيد محمود اماميان، قم، انتشارات ذوى القربى، ١٤٣١.

- طبرى، ابوجعفر محمد بن جرير، جامع البيان فى تفسير القرآن، دمشق، بيروت، دارالمعرفة، ١٤١٢.

- مغنيه، محمد جواد، تفسير الكاشف، تهران، دار الكتب الاسلاميه، ١٤٢٤.

- الصدوق، ابوجعفر محمد بن على بن الحسين، كمال الدين و اتمام النعمه، تهران، ناشر الاسلاميه، ١٣٩٥.

- الحرّ العاملى، محمد بن الحسين، تفصيل وسائل الشيعه الى تحصيل مسائل الشريعه، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام لاهياء التراث، ١٤١٤.

- الكليني الرازى، ابى جعفر محمد بن يعقوب بن اسحاق، الاصول من الكافى، تهران، ناشر الاسلاميه، ١٣٦٢.

- القزوينى، محمد بن يزيد ابوعبدالله، سنن ابن ماجه، تحقيق محمد فواد عبدالباقى، بيروت، دارالفكر، ١٤٠٨.

- السيوطى، جلال الدين عبدالرحمن بن ابى بكر، جامع الاحاديث للجامع الصغير و زوائده و الجامع الكبير، دمشق، چاپ عباس احمد صقر و احمد عبدالجواد، ١٩٤٥.

- الشيبانى، احمد بن حنبل ابوعبدالله، مسند احمد بن حنبل، مصر، مؤسسه قرطبه، ١٤١٢.

- البيهقى، احمد بن الحسين بن على بن موسى ابوبكر، الزهد الكبير، تحقيق عامر احمد حيدر، بيروت، ناشر مؤسسه الكتب الثقافيه، ١٩٩٦.

- السيوطى، جلال الدين عبدالرحمن بن ابى بكر، جامع الصغير فى احاديث البشير النذير، قاهره، ١٩٥٤.

- البخارى الجعفى، محمد بن اسماعيل ابوعبدالله، صحيح البخارى، تحقيق الدكتور مصطفى ديب البغا، بيروت، دار ابن كثير، ١٤٠٧.

- العميدى، ثامر هاشم، واقع التقية عند المذاهب و الفرق الاسلامية من غير شيعه الامامية، بيروت ، مركز الرسالة، ١٤١٥.

- العميدى، ثامر هاشم، التقية فى الفكر الاسلامى ، بيروت، موسسه المعارف الاسلاميه، ١٤١٢.

- الموسوى الخمينى، روح الله، الرسائل العشره، قم، موسسه تنظيم و نشر آثار امام خمينى - رحمه الله عليه - ١٣٧٨.

- المقدسى، عبدالرحمن، العده فى شرح العمده، الرياض، نشر مكتبة الرياض الحديثه، ١٤٠٣.

- الحر العاملى، محمد بن الحسين، وسائل الشيعه، تحقيق شيخ عبدالرحيم ربانى الشيرازى، تهران، مكتبة الاسلاميه، ١٣٧٢.

- خويى ، ابوالقاسم، غروى تبريزى، على، التنقيح فى الشرح العروه الوثقى، نويسنده: محمد كاظم ابن عبدالعظيم ، قم لطفى، ١٤١٢.

- الصدوق، ابوجعفر محمد بن على بن الحسين، الهدايه، قم ، موسسه الامام الهادى - عليه السلام - ١٤١٨.

- الصدوق، ابوجعفر محمد بن على بن الحسين، الاعتقادات فى دين الاماميه، تحقيق عصام عبدالسيد بيروت، دار المفيد للطباعة و نشر و التوزيع، ١٤١٤.

- الطوسى، ابوجعفر محمد بن الحسن بن على بن الحسن، التبيان، تحقيق احمد حبيب قصير العاملى، قم، مكتب الاعلام الاسلامى، ١٤٠٩.

- الانصارى، القرطبي المالكى، ابوعبدالله محمد بن احمد، الجامع لاحكام القرآن، قاهره، دارالشعب، ١٤٠٦.

- السيوطي، جلال الدين عبدالرحمن بن ابي بكر، الاشباه و النظائر في قواعد و فروع الفقه الشافعي،
قاهره، دارالكتب العميّه، ١٤١١.

- سبحاني، جعفر، الموجز في الاصول الفقهيه، قم، انتشارات اعتماد، ١٣٧٩.

- الموسوعه الميسره في الاديان و المذاهب المعاصره، السعوديه، ناشر الندوة العالميه للشباب الاسلامي،
١٤٠٩.

- المراغي المصري، احمد بن مصطفى، تفسير المراغي، بيروت، دار العوده، ١٤٠٥.

- النووي، ابوزكريا يحيى بن شرف مري، المجموع شرح المهذب، بيروت، دار الفكر، ١٣٩٢.

- فصلنامه تخصصي فقه اهل بيت - عليهم السلام - شماره ٥٢، انتشارات دايره المعارف فقه اسلامي
طبق مذهب اهل بيت (ع).

- كتابخانه ديجيتال مدرسه فقاها : [www. Lib. Eshia](http://www.Lib.Eshia)

- كتابخانه ديجيتال نور، [www. Nor lib](http://www.Nor.lib)

- نرم افزار جامع الاحاديث نور.